

СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ
ИНСТИТУТ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕ И СЕМЕЗНАНИЕ
„ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК”

Русе, 7007, ул. „Проф. Иван Иванов” 1, тел. 082 820801, e-mail izs.rousse@gmail.com

ПРОГРАМА
ЗА РАЗВИТИЕ И УПРАВЛЕНИЕ
НА
ИНСТИТУТ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕ И СЕМЕЗНАНИЕ „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК”, ГР. РУСЕ
ЗА ПЕРИОДА 2021 г. – 2024 г.

на
доц. д-р Галина Йорданова Дякова,
доцент в отдел „Селекция на полските култури и лоза” и ВИД Директор
при ИЗС „Образцов чифлик”- Русе
за участие в конкурс за „Директор“ на
Институт по земеделие и семезнание „Образцов чифлик” – Русе,
обявен във вестник «24 часа» от 01.04.2021 г., съгласно Заповед на
Председателя на ССА № РД-04-19/30.03.2021 г., на основание чл. 3, ал. 3, т. 2 и
във връзка с чл. 7 от Закон за Селскостопанска академия, чл. 90, аб. 1 и 2 от
Кодекса на труда и с чл. 2 от Правилник за провеждане на конкурси за
директори на структурни звена – научни институти в Селскостопанска
академия

РУСЕ – 2021 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

I.	ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИНСТИТУТ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕ И СЕМЕЗНАНИЕ „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК”	3
II.	ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА И СТРАТЕГИЯ ЗА ПОСТИГАНЕ.....	5
III.	ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА АГРАРНАТА НАУКА В СВЕТОВЕН МАЩАБ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО В БЪЛГАРИЯ.....	8
IV.	НАУЧНИ ПРИОРИТЕТИ, СТРУКТУРА НА УПРАВЛЕНИЕ И НОРМАТИВНА БАЗА НА СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ.....	10
V.	СТРУКТУРА, ФУНКЦИИ, ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТТА НА ИНСТИТУТ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕ И СЕМЕЗНАНИЕ „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” – РУСЕ И ПОДХОДИ ЗА ТЯХНОТО УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ.....	14
V.1.	АНАЛИЗ И СЪСТОЯНИЕ НА НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” И ПОДХОДИ ЗА НЕЙНОТО УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ	16
V.2.	АНАЛИЗ И СЪСТОЯНИЕ НА НАУЧНО-ПРИЛОЖНАТА ДЕЙНОСТ НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” И ПОДХОДИ ЗА НЕЙНОТО УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ.....	25
V.3.	АНАЛИЗ И СЪСТОЯНИЕ НА МЕЖДУНАРОДНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” И ПОДХОДИ ЗА НЕГОВОТО ПОДОБРЯВАНЕ.....	26
V.4.	АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА И ДЕЙНОСТТА НА НАУЧНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛНАТА БАЗА НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ.....	27
VI.	ФИНАНСИРАНЕ НА НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ.....	29
VII.	КАДРОВА ПОЛИТИКА И КВАЛИФИКАЦИЯ.....	30

I. ОБЩО ПРЕДСТАВЯНЕ НА ИНСТИТУТ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕ И СЕМЕЗНАНИЕ „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК”

Институтът по земеделие и семезнание „Образцов чифлик” осъществява фундаментални научни изследвания, научно-приложни изследвания, иновативна и консултантска дейност в областта на земеделието и семезнанието. Неговата юридическа и оперативна самостоятелност се определят от Закона за Селскостопанска академия, Устройствен правилник на Селскостопанска академия, с Правилник за устройството и дейността на ИЗС „Образцов чифлик” и действащите нормативни разпоредби.

Създаването на Образцов чифлик е изключително събитие, не само за земеделието в България, но и за развитие на Опитното дело в Европа. Малко преди създаването на стопанството, такива са открити в три страни: Франция през 1835 г. – опитната станция на Бусенго в Алзас, Англия през 1843 г. – на Лоаз и Джилбърт в Ротамстед и Германия - в Мьокерн през 1852 г.

Историята на Института започва след Освобождаването на България, когато с Указ № 374 от 13.12.1879 г. е отворено първото практическо земеделско училище, което през 1883 г. е преобразувано в средно, с тригодишен курс на обучение.

На 09.03.1905 г., въз основа на изграденото със съвременен облик за времето си, експериментално поле и натрупан опит от учителите-агрономи, се основава Земеделската опитна станция „Образцов чифлик”. До 1962 г. Станцията отбелязва значителни постижения, както в областта на селекцията, така и по агротехниката на полските култури. С постановление № 149/06.11.1962 г. е създаден Селскостопански научно-изследователски институт.

С постановления № 270/15.12.2000 г. и № 165/19.07.2005 г. на Министерски съвет предметът на дейност на ИЗС „Образцов чифлик” - Русе е научна, приложна и обслужваща дейност в областта на земеделието и семезнанието.

През съществуването си той е претърпял много реорганизации, структурни промени и тематично преориентиране, но селекционно-подобрителната работа при основните полски култури винаги е присъствала в дейността му. Тук неслучайно е поставено началото на селекционната работа с пшеницата, ечемика, овеса, фасула, царевицата, фия, лещата и просото в България. Районът на Образцов чифлик е характерен със сурови зимни условия и с най-горещите и сухи летни периоди в равнинната част на страната. Това прави Образцов чифлик естествена физиологична лаборатория за създаване на сортове растения, устойчиви към екстремни фактори на околната среда.

В Института са създадени и внедрени над 100 сорта и хибриди, някои от които много години са били в производството. Особено успешен е сорт пшеница № 14 – един от най-зимоустойчивите и с високо качество на зърното. Поради безспорните си качества този сорт в продължение на много години е основен за България и едва в края на 50-те и началото на 60-те години е изместен от сорт № 301. Такива са сорт ечемик № 1241, овес „Образцов чифлик 914“, сортовете полски фасул № 1028 и „Бистренски“ и др. Внедряването на чуждестранните хибриди царевица СК 1, СК 4 и Н 708 също е принос на Института. Люцерната е била включена в работата на Земеделската опитна станция още през първата година след откриването ѝ. През 1905 г. е била засята за изпитване Унгарската люцерна, а през 1909 г. се включват още 2 сорта. Проучвани са почти всички въпроси, касаещи люцерната за фураж и за семепроизводство. Събиран е богат изходен материал от местни популации

Постиженията в селекцията на люцерната и лозата са изцяло принос на поколението, което изгражда Института през 1962 г. Като водещ селекционер на колектива ст.н.с I ст. д-р Мито Мирчев, създава сортовете люцерна - Надежда 1, Надежда 2, Приста 2, Приста 3 и Приста 4, три от които – Надежда 2, Приста 2 и Приста 3 са били стандарти в ИАСАС в различни периоди, а Приста 3 и в момента. Голямо постижение на Института е първият български сорт Многолистна 1, който е представител на многолистните люцерни в света. В резултат от внедряването на разработения в Института от проф. дсн Иван Тодоров оригинален метод на селекция чрез инбридинг (самоопрашване) при лозата, са създадени супередроплодните десертни сортове лоза Велика и Сияна, които са едни от най-търсените научни продукти на Института в България и чужбина.

През 1912 г. в Образцов чифлик е заложен най-продължителният траен торов опит, връстник на този в Московската Тимирязевска академия, който продължава да дава ценна информация и днес.

ИЗС „Образцов чифлик“ има не само богата история, но с основание може да се каже, че и сега заема достойно място в развитието на селскостопанската наука и практика в България.

Много от сега разпространените в практиката сортове и хибриди полски култури и лоза са създадени в ИЗС „Образцов чифлик“ – Русе. Такива са: пшеница Венка 1, Дунавия, овес Алекси, царевичен хибрид Русе 464, полски фасул Образцов чифлик 12 и 24, люцерновите сортове – Приста 3, Приста 4, Приста 5, Роли и

Многолистна 1 и десертните сортове лози – Велика, Сияна, Мискет русенски, Ряхово, Приста, Русенско без семе, Ранно без семе и др.

Разработени са методите и схемите за сортоподдържане на основни полски култури.

Създадените сортове налагат извеждането и на агротехнически проучвания в частната агротехника на сортовете, както и нов подход в земеделските практики за получаването на екологично чиста продукция. Актуализират се технологични звена от агротехниката, относно изискванията на растенията към износа на хранителните вещества на някои зърнено-житни и зърнено-бобови култури в условия на екологичен стрес, чрез прилагане на специфични за почвения тип и климат листни торове, растежни регулатори и подходящи почвени и листни торове за ограничаване стресовото влияние на почвената и атмосферна суша.

Научно-изследователската работа по семезнание започва значително по-късно (през 1976 г.) в сравнение с тази по селекция и агротехника на полските култури и лозата. Като резултат от проучванията в това направление в практиката са предложени редица разработки, най-важни от които са: актуализиране на БДС-семе - относно метода за изпитване на норми и изисквания към качеството на семената; методи за прогнозиране на полската кълняемост на семената и определяне жизнеспособността им чрез лабораторни методи; отраслови нормали за сушене и съхраняване на семена от зеленчукови култури, царевица и др.

II. ЦЕЛ НА ПРОГРАМАТА И СТРАТЕГИЯ ЗА ПОСТИГАНЕ

Настоящата Програма за развитие и управление на Институт по земеделие и семезнание „Образцов чифлик“ се основава както на постигнатото от неговото създаването, така и на съвременните тенденции за усъвършенстване на научноизследователската и приложна дейност, като съм взела предвид следните документи от национално значение:

> Рамкова Програма на Европейския съюз „Хоризонт Европа“ (2021 - 2027 г.), след конкретизиране на темите, касаещи българското общество, научноизследователските структури, развойни дейности и бизнес организации в следващите години, които ще бъдат приоритетни за бъдещето развитие на България и Европа;

> Рамкова програма на ЕС за научни изследвания и иновации „Хоризонт 2020“;

> Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България за периода 2017 - 2030 година;

> Обща селскостопанска политика за новия програмен период 2021 – 2027 г.;

> Правилник за наблюдение и оценка на научноизследователската дейност, осъществявана от висшите училища и научните организации, както и на дейността на Фонд „Научни изследвания“ Обн. - ДВ, бр. 54 от 29.06.2018 г. /Издаден от министъра на образованието и науката/;

> Устройствен правилник на ССА;

> Закон за Селскостопанската академия и др.

Основна цел на Програмата за развитие и управление на ИЗС „Образцов чифлик“ за периода 2021-2024 г. е ефективна научна дейност и научен просперитет, като предлага възможности и решения за по-добро развитие на академичния състав и постигане на по-добри финансови резултати на Института за четиригодишен период.

Основните задачи за периода 2021 - 2024 година, определени на базата на приоритетите, формулирани в официалните документи, са:

> Осъществяване на научни и научно-приложни изследвания и свързаните с това дейности в областта на селекция, семеипроизводство, производство на посадъчен материал и технологии за отглеждане на полски култури и лоза;

> Усъвършенстване методите на селекцията и технологиите на отглеждане при икономически важни за страната култури;

> Насочване на усилията за постепенно преминаване от интензивно към научнообосновано интегрирано и/или биологично земеделие;

> Интеграция и координация на научните изследвания;

> Съхраняване растителните генетични ресурси (сортове, популации, линии, клонове растения) като национално богатство;

> Засилване на участието в разработване на национални и международни програми, концепции и планове за развитие на страната;

> Осъществяване на експертна, консултантска и проектантска дейност по проекти и програми в областта на земеделието и семезнанието с национално, регионално и международно значение;

> Засилване на участието в международното сътрудничество чрез създаване на съвместни научни колективи и сключване на договори на двустранна и многостранна основа;

> Изпълняване на изискванията и условията за акредитация за обучение в ОНС „Доктор“ и привличане и подготовка на докторанти, специализанти и пост-докторанти по акредитираните програми и повишаване на квалификацията на лица от сродни институти и лаборатории, както и на лица, заети в областта на земеделието;

> Провеждане на процедури по Закона за развитие на академичния състав в Република Българин (ЗРАСРБ) за развитие на научния капацитет и направленията на изследователска дейност в Института;

> Засилване на трансфера и внедряването на научните постижения и иновации в практиката и бизнеса.

> Въвеждане на проектния принцип, чрез съобразяване обемите на работата по отделните научни направления до рамките на субсидията от ССА и приходите, които те самите успеят да реализират.

По този начин:

- ще се създаде възможност на пазарно-ориентираните направления да се развиват ускорено, за да носят повече приходи за собственото си развитие и за Института;

- ще се ограничи работата, без налагане на грубо администриране, на по-неперспективните и по-лошо работещите направления на научната дейност;

- от финансови съображения, научните работници в Института да се привлекат и преориентират, мислят и работят за практическата реализация на научните продукти;

- ще се стимулира дейността на добре работещите членове на академичния състав;

- ще се пренасочат научните работници, чиято работа до момента фактически се финансира от други, добре работещи направления в Института, като се задълбочат и разширят изследванията в перспективните направления;

- ще се постигне самоограничаване на разходите по всички направления до рамките на реализираните приходи;

- ще се развие творческият потенциал на кадрите, като се даде възможност на научните работници да оперират с по-голямата част от реализираните от тях приходи.

Смятам, че гореизброените преобразования са в синхрон със същността на реформата на българската аграрна наука.

Изпълнението на поставената цел ще направи възможно ускорено реализиране на научните постижения, които ще допринесат за подобряване в количествен и качествен аспект на земеделската продукция, както и за ефективността на производството.

III. ОСНОВНИ ТЕНДЕНЦИИ В РАЗВИТИЕТО НА АГРАРНАТА НАУКА В СВЕТОВЕН МАЩАБ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО В БЪЛГАРИЯ

III.1. Тенденции в развитието на аграрната наука в световен мащаб

Според Организацията на ООН за прехрана и земеделие (ФАО) световното производство на храни ще трябва да се увеличи на фона на протичащите глобални промени в климата, на намаляващите природни ресурси, като биоразнообразието, водните ресурси, работната ръка и състоянието и площта на обработваемата земя.

В контекста на нарастващото търсене на храни в световен мащаб, справянето с последствията от промените в климата и подобряване на здравословното състояние на нациите, същността на основните тенденции в развитието на аграрната наука в световен мащаб е в насочване на усилията за постепенно преминаване от интензивно към научнообосновано интегрирано и/или биологично земеделие.

Земеделие, основано на прогреса в познанието, нанотехнологиите, биотехнологиите, информационните технологии и иновациите е гарант за обезпечаване на ефективно снабдяване със здравословна и с висока хранителна стойност храна и запазване на околната среда и природните ресурси.

От съществено значение са усилията към развитие на високопродуктивно и високоефективно земеделие, което същевременно е високоустойчиво, силно екологично и мултифункционално, и в обобщение е конкурентоспособно на световния пазар. Целта е да се удовлетворяват бързо, както нарастващите нужди от храна, фураж и биогориво, така и от качествени и безопасни храни, свързани с високите изисквания на ЕС за здравословен начин на живот.

Важен фактор за развитие на аграрната наука в света е създаването на световни консорциуми с участие на представители на развития и на развиващият се свят, които целят решаването на глобални проблеми на земеделието.

Финансирането в областта на земеделието за научноизследователска и развойна дейност и умелото прилагане на научнообоснования подход и иновациите

осигурява развитие на устойчиво земеделско производство при запазване на околната среда.

III.2. Приоритети за развитие на земеделието в България

Стратегическата важност на българското земеделие за икономическата сигурност и прогрес на България е била доказвана непрекъснато през последното столетие. То е било винаги считано за приоритетен отрасъл. Българското земеделие е било, е и ще продължи да бъде един от най-важните структуроопределящи отрасли в икономиката на нашата страна. Към настоящия момент, неговият дял в БВП на страната ни падна под 5% при 28% през 1989 г. Незавидното състояние, в което земеделието ни се намира сега, се дължи преди всичко на ниската добавена стойност на неговата продукция. Това до голяма степен е следствие от спада в нивото на земеделската наука, особено през последните петнадесет години.

Необходимо е, час по-скоро всички заинтересовани страни, включително и обществото, да положат максимални усилия, използвайки естествените предимства, които има България, за да заеме тя отново мястото си на сериозен селскостопански производител, осигуряващ не само голяма част от продоволствените потребности на страната, но и генериращ значителен износ на качествени биологични храни в Европа, Азия и Америка. Това е възможно само ако се заложи на интензивния път за устойчиво развитие на селското стопанство, основан на последните достижения на науката в областта не само на генетиката и селекцията, но и на биологията и биотехнологиите, микробиологията, почвознанието, химията, физиката, математиката и информатиката, както и на електрониката и фината механика, роботиката и интелигентните машини.

Без широкото прилагане на научните достижения и иновациите е немислимо и невъзможно да се постигне качествен ръст в земеделието. Необходимо е насочване на усилията за постепенно преминаване от интензивно към научнообосновано интегрирано и биологично земеделие, за да може България да влезе отново в списъка на най-бързо и устойчиво развиващите се страни в света. Най-общо земеделското производство в страната се характеризира все още със сравнително ниска добавена стойност и конкурентоспособност и недостатъчна пазарна ориентация, породени в голяма степен от натрупаните през годините на прехода остри проблеми в сектора. Причините за това са много и разнообразни. От гледна точка на продоволствената сигурност и от позицията на влошаващо се

здравословно състояние на българската нация може да се счита за абсурд, когато вносът на такива важни продукти, като плодове, зеленчуци, месо и редица други, преобладава над износа и достига равнища от 70% – 80%. Зърнените култури са единственият добър пример за висок стандарт и ефективно производство в земеделието. Липсва обаче строга и ясна взаимнообвързаност на този вид производство с животновъдния отрасъл и с преработвателните индустрии, свързани с храните, фуражите, алтернативните източници на енергия, леката промишленост и другите направления.

Имайки всички природни дадености за осъществяване на ефективно земеделие, е недопустимо повече България да продължава да губи позиции на европейския и световния пазар и в резултат на това нейната икономика да бъде в незавидно положение. Развитието на българското земеделие не може да се разглежда изолирано от външни фактори: глобални процеси и тенденции, като увеличаване на населението, недостиг на храни и фураж, и нарастваща нестабилност на цените в световен мащаб; пазарната политика; измененията в климата; замърсяването на околната среда и редица други.

Всичко това налага нуждата от актуализиране на стратегията за устойчиво развитие на земеделието в България, която да доведе до бързо трансформиране на сегашното земеделие в модерен, мощен и динамичен сектор на българската икономика, основан на научния прогрес и иновациите.

Българската земеделска наука участва в тези важни процеси, но е необходимо да засили своята роля в Европа.

IV. НАУЧНИ ПРИОРИТЕТИ, СТРУКТУРА НА УПРАВЛЕНИЕ И НОРМАТИВНА БАЗА НА СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

Селскостопанска академия е единна научна структура, с централизирано управление, натоварено с координационна функция и научни звена, които изпълняват елементи от глобално- и национално- значими научни проекти. Ролята ѝ на национална автономна бюджетна организация към министъра на земеделието, храните и горите е за осъществяване на научни изследвания, приложна, обслужваща и спомагателна дейност в областта на земеделието, животновъдството и хранителната промишленост. Осъществява се в рамките на държавната аграрна политика и в съответствие с Общата селскостопанска политика на Европейския съюз.

Селскостопанска академия разработва Стратегия за научноизследователска, научно-приложна, иновативна и внедрителска дейност в областта на аграрния сектор. Тя се приема от Управителния съвет и се утвърждава от министъра на земеделието, храните и горите. В стратегията се очертават и основните приоритети в дейността на Селскостопанска академията.

Основни приоритети в дейността на Селскостопанска академията са:

- > Създаване на нови сортове и хибриди от основни за страната земеделски култури с висока екологична пластичност, стабилност на добивите и устойчивост към биотични и абиотични стресови фактори;
- > Съхранение, проучване, поддържане и обогатяване на растителния и животинския генофонд в България;
- > Разработване на селекционни и развъдни програми за дългосрочно съхранение и запазване на биоразнообразието от аборигенни породи.
- > Разработване на технологии и технологични звена за конвенционално и биологично производство на основни земеделски култури;
- > Създаване и интродуциране на нови високопродуктивни породи и хибриди селскостопански животни и разработване на технологии и иновации за получаване на животинска продукция, отговарящи на потребностите на пазара и индустрията;
- > Устойчиво управление на природните ресурси;
- > Създаване на качествени, безопасни, здравословни и иновативни храни, суровини и прилагане на иновации в храненето на животните;
- > Разработване и внедряване на интегрирани подходи за контрол на безопасността на храните в цялата хранителна верига;
- > Защита и реализация на научните продукти;
- > Поощряване на предприемачеството и отваряне на науката към бизнеса;
- > Създаване на възможности за бързо израстване в научната кариера, повишаване на квалификацията и преодоляване на диспропорцията във възрастовата структура;
- > Изготвяне на съвременни програми за обучение, вкл. насочени към подпомагане на фермерите за адаптиране и прилагане на високите критерии за качество и безопасност на храните и околната среда, поставени от регламенти на ЕС.

Направления на научноизследователска дейност в ССА по приоритети:

1. Приоритет: Устойчиво и конкурентноспособно земеделие за повишаване на продоволствената сигурност и качеството на живот в условия на глобални климатични промени.

2. Приоритет: Устойчиво управление на природните ресурси, в т.ч. дейности, насочени към редуциране влиянието върху климата и повишаване на почвеното плодородие.

3. Приоритет: Устойчиво управление на рибарството и аквакултурите.

4. Приоритет: Качествени, безопасни, здравословни иновативни храни и суровини.

5. Приоритет: Балансирано развитие на селските райони и общности.

Съгласно Устройствения правилник на Селскостопанска академия (приет с Постановление № 151 от 25 юли 2018 г.), структурата на Академията е следната:

1. Централна администрация, която включва; председател; заместник-председател; главен научен секретар; финансов контролор; служител по сигурността на информацията; дирекция „Вътрешен одит“; обща администрация; специализирана администрация. Общата численост на централната администрация се определя от управителния съвет на Академията;

2. Научни институти /25 броя/, които осъществяват фундаментални научни изследвания, научно-приложни изследвания, иновативна и консултантска дейност в областта на аграрния сектор и храните;

3. Научни центрове /4 броя/, които осъществяват научно-приложни изследвания, иновативна и консултантска дейности в областта на аграрния сектор и храните.

Научните институти и научните центрове са юридически лица - разпоредители от по-ниска степен с бюджет към Академията, които извършват дейности, по чл. 3, ал. 1 от Устройствения правилник на ССА, в рамките на специфичната им компетентност;

4. Национален земеделски музей, който е юридическо лице - разпоредител от по-ниска степен с бюджет към Академията и дейността му включва съхранение и опазване на културно-историческото наследство в областта на земеделието;

5. Държавно предприятие „Научно-производствен център“ /включва 13 специализирани поделения/, което е юридическо лице със седалище София, със статут на държавно предприятие по чл. 62, ал. 3 от Търговския закон.

Предприятието осъществява научно-приложна, приложна, експериментално-производствена и други дейности, подпомагащи дейността на Академията.

Органите на управление на Селскостопанска академия са:

1. Председател

2. Управителен съвет, който се състои от председател и 8 хабилитирани лица, които се назначават от Министъра на земеделието, храните и горите по предложение на Председателя на Академията.

Мандатът на Председателя и на членовете на Управителния съвет е 4 години.

По-важните функции на Председателя на Академията се изразяват в следното:

- ✓ Представява Академията пред държавните органи, съдилищата и пред трети лица в страната и в чужбина;
- ✓ Ръководи, организира и контролира цялостната дейност на Академията;
- ✓ Той е ръководител на научната организация по смисъла на ЗРАСРБ;
- ✓ Отговаря за изпълнението на бюджета на Академията;
- ✓ Свиква и ръководи заседанията на управителния съвет;
- ✓ Назначава заместник-председател и главен научен секретар по предложение на управителния съвет;
- ✓ Назначава директорите на структурните звена въз основа на конкурс и директора на Националния земеделски музей и утвърждава длъжностните им характеристики;
- ✓ Ръководи централната администрация и е работодател за служителите в нея;
- ✓ Утвърждава правилниците за устройството и дейността на структурните звена, годишните им планове и отчети, длъжностните и поименните им длъжностни разписания и сключването на извънщатни и граждански договори и други.

По-важните функции на Управителния съвет се изразяват в следното:

- ✓ Приема Стратегия за научноизследователска, научно-приложна, иновативна и внедрителска дейност в областта на аграрния сектор и я предлага за утвърждаване от министъра на земеделието, храните и горите;

✓ Приема годишния план и годишните отчети за дейността на Академията и представя обобщен отчет на министъра на земеделието, храните и горите и на министъра на образованието и науката;

✓ Приема годишния бюджет на Академията и отчета за неговото изпълнение;

✓ Утвърждава вътрешни правилници и правила за дейността на Академията;

✓ Приема правила за атестиране на академичния състав и на структурните звена в системата на Академията, ежегодно утвърждава/предлага броя на приеманите докторанти и утвърждава размера на таксите за кандидатстване и обучение;

✓ Взема решения и по други въпроси, които са свързани с дейността и целите на Академията.

Нормативните документи, които регламентират дейността на Селскостопанска академия са: Закон за Селскостопанска академия, Устройствен правилник, Правилник за работа на Управителния съвет, Правилник за работата на Научните съвети, Етичен кодекс и др.

Като изпълняваща функциите на директор и участник в научноизследователската дейност в Институт по земеделие и селскостопанство „Образцов чифлик“, съм запозната с нормативната база на ССА, нейната структура и органите на управление. Наясно съм и с методите на взаимодействие между Института и Академията.

Убедена съм, че Централната администрация и ССА, като цяло, с обединени сили работят за повишаване и утвърждаване на авторитета на земеделската наука в България.

V. СТРУКТУРА, ФУНКЦИИ, ОРГАНИЗАЦИЯ НА ДЕЙНОСТТА НА ИНСТИТУТ ПО ЗЕМЕДЕЛИЕ И СЕМЕЗНАНИЕ „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК“ – РУСЕ И ПОДХОДИ ЗА ТЯХНОТО УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ

Структурата на Института, съгласно Правилник за устройството и дейността на ИЗС „Образцов чифлик“ – Русе, в сила от 30.10.2018 г. включва:

- Директор;
- Заместник-директор;
- Научен секретар;
- Финансов контролър;
- Обща администрация;
- Научни отдели;

- Научно-експериментална база.

Правомощията и задълженията на административните длъжности са подробно описани в Правилника за устройството и дейността на Института.

Ръководните органи на Института са:

- Директор;
- Общо събрание на учените;
- Дирекционен съвет;
- Научен секретар.

НАУЧНА СТРУКТУРА НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК“.

Научно-изследователската дейност се извършва в следните отдели:

❖ Отдел „Селекция на полски култури и лоза“

Научният отдел включва към момента 6 научни работници.

Изследователската работа е в областта на:

- Селекция на пшеница и овес;
- Селекция на царевица;
- Селекция на люцерна;
- Селекция на лоза;
- Селекция на бобови култури;
- Сортоподдържане на полски култури и лоза;
- Лабораторни анализи – технологични качества на зърнени и бобови

култури и лоза, биохимия на зърнени, фуражни и бобови култури и лоза.

❖ Отдел „Агротехника на полски култури и лоза в условия на конвенционално и биологично земеделие“

Научният отдел включва към момента 5 научни работници.

Изследователската работа е в областта на:

- Разработване на технологии за конвенционално и биологично производство на семена от полски култури и на лозов посадъчен материал;
- Проучване на специализирани сеитбообращения в условия на конвенционално и биологично земеделие;
- Оптимизиране системите на обработка на почвата при конвенционално и биологично земеделие;
- Проучване върху минералното хранене и торене в траен торов опит;

- Използване на органични и микроторове в определени системи на торене;
- Разработване на ефективни системи за борба с плевелната растителност и изпитване на нови средства и методи в условия на конвенционално и биологично земеделие;
- Биологични и агротехнически проучвания върху икономически важни за страната болести и неприятели;
- Специфична сортова агротехника на новосъздадени сортове и хибриди;
- Физиология на растенията при екстремни климатични условия;
- Лабораторни анализи – агрохимични, биохимични, технологични и физиологични.

V.1. АНАЛИЗ И СЪСТОЯНИЕ НА НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКАТА ДЕЙНОСТ НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” И ПОДХОДИ ЗА НЕЙНОТО УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ

Научната програма на Института е осъвременена и съобразена с приоритетите за развитие на аграрната наука, необходима за осъществяване на добри земеделски практики.

Експерименталната дейност се провежда в Опитно поле с размер около 500 да, вегетационна къща и 6 лаборатории.

Състояние на научния потенциал и обем на научната продукция

❖ Състояние на научния потенциал

Общият брой на научните работници по щат, при ИЗС „Образцов чифлик” – Русе, към момента е 12, които по академични длъжности и научни степени се разпределят, както следва: доценти – 2 (1 свободна бройка), главни асистенти – 4 и асистенти – 6, с образователна и научна степен „доктор” – 5 учени. Съотношението между хабилитирани и нехабилитирани учени в ИЗС „Образцов чифлик” – Русе е 0.22.

Резултатите от проведената през 2020 г. **атестация на научните работници** сочат осезателно подобряване на равнището на извършваната дейност от учените в ИЗС „Образцов чифлик”, Русе. Сравнявайки с резултатите от проведената през 2015 г. атестация на научните работници, където средноаритметичната оценка на целия състав е **Добра**: един сътрудник е с отлична оценка, двама с много добра, четирима с добра и двама със задоволителна оценка,

през 2020 г. средноаритметичната оценка от атестацията на целия състав е **Много добра**: отново една отлична, но четири са много добра, две са добра и една задоволителна оценка.

Осреднената атестационна оценка на колектива в проценти, по направления, към средното ниво за системата на ССА е:

- в професионално направление: **6.1. Растениевъдство – 103,6 %**
- в професионално направление: **6.2. Растителна защита – 134,33 %**

Академичният състав и помощният персонал, съвместно с научни работници от други научни организации работи по 3 текущи научно-изследователски проекта (IV^{та} г. година), с базова организация – ИЗС, утвърдени и финансирани от бюджетната субсидия на ССА:

Проект Р 180: „СЕЛЕКЦИЯ НА ПШЕНИЦА (*Tr. aestivum* L.), ЦАРЕВИЦА (*Zea mays* L.) ЛЮЦЕРНА (*Medicago sativa* L.) И СОРТОПОДДЪРЖАНЕ НА ЗЪРНЕНО-ЖИТНИ И ЗЪРНЕНО-БОБОВИ КУЛТУРИ И ЛЮЦЕРНА”

Проект Р 181: „СЕЛЕКЦИЯ НА ДЕСЕРТНИ И ВИНЕНИ СОРТОВЕ ЛОЗА, ПОДХОДЯЩИ ЗА РАЗВИТИЕ НА УСТОЙЧИВО И ЕКОЛОГИЧНО ЛОЗАРСТВО.”

Проект ПОЗМ 243: „ПРОУЧВАНЕ НА ОТДЕЛНИ ТЕХНОЛОГИЧНИ ЗВЕНА ПРИ ОСНОВНИ ПОЛСКИ КУЛТУРИ И ЛОЗА В УСЛОВИЯТА НА РУСЕНСКИ РЕГИОН”

Освен по тези проекти, членове на колектива работят по други 3 задачи към 2 проекти, възложени от ССА, но с базови организации, съответно – ИЦ, гр. Кнежа и ИКХТ, гр. София. Членовете на академичния състав работят и по 8 договорни задачи с външни за ССА организации.

❖ **Обем на научната продукция**

Общият брой на научните публикации през периода 2017-2020 година е **85**, от които: 1 монография, 4 статии в списание с импакт фактор, 62 статии в списания и сборници с доклади от конференции, индексирани във Web of Science (All databases) и/или Scopus, 15 в реферирани чуждестранни и български списания с научно рецензиране, 1 в сборник от национална конференция и 1 в сборник от международна конференция.

През периода са публикувани 37 научно-популярни статии.

Броят на цитиранията на научни публикации на академичния състав, през периода 2017-2020 г., е 115, от тях: 18 бр. в списания с импакт фактор (IF), 71 бр. в списания и сборници с доклади от конференции, индексирани във Web of Science (All databases) и/или Scopus и 26 бр. в чуждестранни и български списания с научно рецензиране.

V.1.1. Анализ и състояние на научноизследователската дейност в отдел „Селекция на полски култури и лоза” и подходи за нейното усъвършенстване.

Основен приоритет на селекционната програма при полските култури и лозата на ИЗС „Образцов чифлик” е, чрез развиване на селекционния процес на съвременно научно-методично ниво и използване на разнородна генетична плазма, да се създадат конкурентни, екологично-издържани - устойчиви на суша, студ и болести сортове, с високи технологични качества, отговарящи на изискванията на новото столетие.

Важен аспект от дейността на ИЗС „Образцов чифлик” е опазването и обогатяването на растителните генетични ресурси при културите, предмет на селекция в Института.

Сортоподдържането и семепроизводството на автентични и висококачествени семена и посадъчен материал от сортовете на Института, включени в национална и OECD листа, се извършва по приетите методи и схеми.

Цели на селекционната програма на ИЗС „Образцов чифлик”:

❖ В областта на *селекцията на пшеница* – създаване на линии и сортове обикновена пшеница с висока сухоустойчивост, с добра студоустойчивост и устойчивост на болести, които обединяват висок и стабилен добив с много добро качество на зърното;

❖ В областта на *селекцията на овес* – създаване на сортове обикновен и голозърнест тип зимуващ и пролетен овес за фуражно зърно и за зелена маса и сортове овес, подходящи за производство на детски и диетични храни;

❖ В областта на *селекцията на царевица* – създаване на екологично пластични хибриди царевица, устойчиви на болести и неприятели за повишаване на пазарната им конкурентоспособност;

❖ В областта на *селекцията на полски фасул* – създаване на ранозрели, толерантни към стресови фактори и с повишено качество на зърното, сортове;

❖ В областта на *селекцията на люцерна* – създаване на сортове люцерна с триделен и многоделен лист, високопродуктивни, с подобро качество и

дълготрайност. Основа за селекция на многолистни сортове е създадената многолистна линия люцерна с 23 листенца на една листна дръжка;

- ❖ В областта на *селекцията на лоза* – създаване на клонове и сортове лози, винени и семенни и безсеменни десертни, превишаващи по стопански качества българските и международни стандарти, пригодни за развитие на устойчиво, екологично лозарство;

- ❖ Сортоподържане и семепроизводство на предбазови семена от сертифицирани сортове култури с висока генетична чистота, гарантираща високо качество на семената, необходими в следващите етапи на семепроизводството на сортовете;

Работата в горепосочените цели на селекционната програма продължава, но е необходимо усилията да се насочат и към:

- ❖ Интродукция на сортове житни култури, бобови култури и лоза с висока продуктивност и стопански качества;

- ❖ Развитие на селекцията на базата на интродуцираните сортове;

- ❖ Опазване, управление и пълноценно използване на растителните генетични ресурси;

- ❖ Обединяване на усилията на научните работници, селекционери на една и съща култура, от повече научни звена към ССА;

- ❖ Закупуване на парцелен комбайн (реновиран) със средства от СЕПП – като сериозна предпоставка за качествено извеждане на селекционния процес на всички селекционни звена при полските култури;

- ❖ При селекцията на люцерна, пшеница, овес и царевица да постъпят на работа млади кадри, тъй като в момента с изброените култури работи само по един научен работник. Целта е да има приемственост в процеса на селекция, а и за да се увеличат обемите на селекционните питомници. Известно, че успешна селекция може да има само при възможност за по-голям обем на оценявания изходен материал.

По направленията на селекция е необходимо:

- ❖ При селекцията на мека пшеница - да се задълбочи съвместната работа с Добруджански земеделски институт, под чието научно и методично ръководство се работи и сега, и особено да се увеличи обема на оценявания изходен материал. Това е начин да се използват най-пълно уникалните агро-метеорологични особености на района на Образцов чифлик в полза на селекцията в нашата страна, а и ще се постигне ефективно израстване на кадрите, работещи в направлението;

❖ При селекцията на овес - усилията да се насочат и към практическата реализация на сорт Алекси. В момента при селекцията на овес продължава да има дисбаланс между изследователската и внедрителската дейности и е направено много малко за неговата популяризация и разширяване на площите в страната;

❖ При селекцията на полски фасул, научно-изследователската работа е започнала още с основаването на Опитната станция. През 1921 г. от изпитваните местни материали е създаден първият български сорт № 338, който се задържа 27 години в производството. На сегашния етап усилията трябва да се насочат към създаване на по-рано цъфтящи сортове, за да бъдат избегнати екстремно високите температури по време на цъфтежа на културата, което гарантира стабилни добиви. Необходимо е да се възстановят и двете крила на вегетационната къща, за да бъде използвано при селекционната работа с фасула, за по-добра успеваемост на хибридните кръстоски;

❖ При селекцията на царевица, началото на селекционна работа в „Образцов чифлик“ е поставено от Гаврил Проичов. Той създава първия български сорт „Жълта гладка“. За пръв път в България тук са въведени новите селекционни методи - инцухт и хибридизация, използвани в селекцията на тази култура и до днес. Той извежда и първите комплексни опити по агротехника на културата. През 2016 г. е подаден кандидат-хибрид за изпитване от ИАСАС. За съжаление в това направление имаше голямо текучество на кадри (в рамките на 6 години напуснаха 4 научни работници, двама от които доценти) и в момента работата се води от един научен работник, доктор. Негативно се отрази и силното редуциране на изпълнителския състав при структурните реформи през годините, и особено съкращението на служители през 2015 г., което наложи намаляване на селекционния обем. Считам, че е необходимо, при възможност да се разширят обемите на селекцията, тъй като успехът се гарантира от голям обем и разнообразие на изходния материал;

❖ При селекцията на люцерна, която е едно от успешните направления в Института има добър баланс между изследователската и внедрителската дейности. Селекционните му продукти заемат над 40 % от площите заети с люцерна в страната. Поради пенсиониране на водещия селекционер, считам че е необходимо направлението да се подсили с назначаване на още един научен работник. В началото на 2021 г., след изпитване от ИАСАС е признат нов сорт Цвета. Чрез лицензионни договори за семепроизводство, направлението реализира значителни приходи. По наши наблюдения и информация, сключените през последните години

лицензионни договори за производство на люцернови семена обхващат може би едва около 40 % от производството им в страната. Необходимо е да се разгърне мащабно производство и маркетинг на люцерновите сортове на Института в страната и да се засили контрола върху стопанствата извършващи семепроизводство на люцернови семена. Това е пътят да се увеличи броя на сключените с ИЗС „Образцов чифлик“ лицензионни договори, за да се реализира във вид на финансов приход големия потенциал на това направление;

❖ При селекцията на лозата, която също е едно от успешните направления в Института, има добър баланс между изследователската и внедрителската дейности. Резултат от работата на това направление са 10 десертни сорта, много търсени у нас и от чужбина. През 2019 г. бяха признати от ИАСАС два винени сорта (Кристален и Мискет Викинг), устойчиви на болести и подходящи за развитие на екологично лозарство. Като слабост на направлението може да се отбележи бавното внедряване на по-новите сортове лози, поради недостатъчните по размер площи с маточни лозя на Института. Причината е, че процесът на създаването им изисква време, много ръчен специализиран труд и разходи. Сключването на лицензионни договори за производство на лозов посадъчен материал от сортовете на Института е начин за най-бързо и пълноценно внедряване и реализиране на научните продукти на това направление, без да са необходими мащабни инвестиции с висока степен на риск и бавна възвращаемост. За съжаление, по наши наблюдения и информация, сключените през последните години лицензионни договори за производство на лозов посадъчен материал обхващат може би едва 10 % от производството им в страната. Необходимо е да се разгърне мащабно производство и маркетинг на десертните сортове лози на Института в страната и да се засили контрола върху стопанствата, произвеждащи лозов посадъчен материал, с цел увеличаване на броя на сключените с ИЗС „Образцов чифлик“ лицензионни договори;

❖ Направлението по сортоподдържане на полските култури и лозата се занимава главно с практическото им сортоподдържане, с което се осигуряват необходимите семена и посадъчен материал за създаване на високите категории посеви и насаждения. В научен аспект, работата по проучване вариабилитета на признаците на отглежданите сортове, с оглед запазване на генотипната и фенотипна чистота, трябва да се развива от селекционерите на отделните култури. Необходимо е да се разширят обемите на началното сортоподдържане за

осигуряване на достатъчно изходен материал за предбазово и базово семепроизводство.

V.1.2. Анализ и състояние на научноизследователската дейност в отдел „Агротехника на полски култури и лоза в условия на конвенционално и биологично земеделие” и подходи за нейното усъвършенстване

Изследванията по агротехника бележат своето начало, с основаването на Земеделската опитна станция през 1905 година. В съответствие с изискванията на съвременното земеделие и перспективите за бъдещото развитие, научноизследователската работа в научния отдел се води в няколко направления:

- ❖ Разработване основите за биологично производство на растителна продукция при условията на Североизточна България;
- ❖ Оптимизиране на изследванията за разработване на съвременни звена от технологии за отглеждане на полски, технически, фуражни култури и лоза, за устойчиво производство на земеделска продукция и опазване на околната среда при условията на променящата се климатична обстановка;
- ❖ Изследвания, свързани с биологията на семената и комплексното влияние на екологичните фактори за формирането им. Актуализиране нормите и изискванията към посевните качества на семената и методите на тяхното определяне.

Научните изследвания по агротехника са гарант за устойчиво и екологично земеделие, за осигуряване на стабилно развитие на икономиката, за опазване на почвеното плодородие и околната среда. Един от основните критерии за стойността на постиженията в селскостопанската наука, безспорно е, необходимата реализация на научните постижения от Института в практиката. Разработването на научнообосновани прогнози за опазването на почвите трябва да се извършва с достатъчна информационна осигуреност и агроекологично прогнозиране.

Имайки предвид актуалността и непреходността на проблематиката по въпросите на биологичното и конвенционалното земеделие и приоритетите, вписани в Правителствената програма за устойчиво развитие на земеделието, считам, че е необходимо усилията по направлението на агротехническите изследвания да се насочат към:

- ❖ Разработване на технологии за отглеждане на полски култури и лоза при биологично и конвенционално земеделие за условията на излужен чернозем, които са типични за Русенски регион;

- ❖ Получаване на екологично чиста продукция чрез прилагане на биологичното земеделие при намален разход на енергия.

В теоретичен и практичен аспект от съществено значение е да се намерят решения за основните технологични звена – подходящо екологосъобразно сеитбообращение, система на органично торене, запазване на почвеното плодородие и биологична растителна защита.

- ❖ Сертифициране на площта, на която се извежда биологичен опит, с редуване на зърнено-житни и зърнено-бобови култури, която е минала периода на конверсия.

Въпреки голямата актуалност на биологичното земеделие, на сегашния етап от развитието на нашата икономика, когато има и други проблеми – оцеляване на земеделските производители и нерешените въпроси по отношение на субсидирането на биологичното земеделие, към него ще се преминава постепенно, за да се осигури възможност за придобиване на знание и опит. Затова прилагането на интензивното (конвенционално) земеделие не може напълно да бъде изключено и следва да продължи.

Развитието на устойчивото земеделие е невъзможно без информация за нивото на почвеното плодородие, продуктивността на нови сортове и хибриди растения и условия за реализацията на продуктивния им потенциал.

С цел обвързване на научно-изследователската работа на отдел „Селекция на полски култури и лоза” и отдел „Агротехника на полски култури и лоза в условия на конвенционално и биологично земеделие” е необходимо:

- ❖ Да бъдат разработени съвременни звена от технологии за отглеждане на новите сортове, отговарящи на изискванията на съвременното земеделие за производство на фураж, семена от едногодишни зърнено-житни и зърнено-бобови култури и лозов посадъчен материал;

- ❖ Задълбочаване на проучванията, свързани с обработка на почвата при грижите за различните култури и повишаване на плодородието ѝ;

- ❖ Разработване на сортовата агротехника и сеитбообръщенията, торенето, азотфиксация, повишаването на продуктивността и качеството на получената продукция в условията на биотичен и абиотичен стрес;

❖ Проучване използването на продукти за растителна защита, за борба с плевели, болести и неприятели при съответните култури, предмет на селекция;

❖ Като краен резултат, колективът на Института да представи готови технологии за отглеждане на новоселекционирани сортове, като по този начин научните продукти на Института ще добият завършен вид и ще бъдат от голяма полза за земеделските производители.

Тематиката на научноизследователската работа по семезнание е ръзгърната по широко след 1976 г., когато Институтът е преименуван в Институт по селекция и семезнание.

В опитното поле на Института се извършват изследвания за възпроизводството и посевните качества на семена на зърнено-житни, зърнено-бобови и маслодайни култури, формирани при екстремни условия. Определя се жизнеността на семената от различни култури след едногодишно съхраняване, получени от растения, отгледани в условия на влагообезпечаване (контрола) и засушаване през критичните фази на онтогенезиса — цъфтеж и формиране на бобове. За целта, на територията на опитното поле, е създаден засушник, състоящ се от две части — неподвижна основа и монтирана върху нея подвижна полиетиленова оранжерия, който за съжаление е извън строя поради корозия.

В лабораторния комплекс се извършват и задълбочени изследвания свързани с биологията на семената и комплексното влияние на екологичните фактори за тяхното формиране.

В областта на семезнанието, е необходимо:

❖ Да се актуализират нормите на изискванията към посевните качества на семената и методите за тяхното определяне. Да се работи по сушене и предсеитбена обработка на семената;

❖ Да се разработват проекти, които да бъдат финансирани извън ССА, за задълбочаване на изследванията по тази тематика;

❖ Да се активизира научният колектив от това направление за генериране на нови идеи за реализация на разработките на пазара на научни продукти;

❖ Да се отремонтира засушника и се възстанови неговото използване по предназначение, с цел извеждане на ниво на изследванията в условия на влагообезпечаване (контрола) и засушаване;

❖ Изследване и направляване процесите на растеж и развитие на основни за страната зърнено-житни (пшеница, царевица, овес) и някои зърнено-бобови култури при въздействието на неблагоприятни екологични фактори;

❖ Установяване на добивните и биологичните качества на семената на някои зърнено-житни и зърнено-бобови култури, като посевен материал и суровина на хранително-вкусовата промишленост в условия на абиотичен стрес.

V.2. АНАЛИЗ И СЪСТОЯНИЕ НА НАУЧНО-ПРИЛОЖНАТА ДЕЙНОСТ НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” И ПОДХОДИ ЗА НЕЙНОТО УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ

Дейността по научното обслужване се извършва от Бюрото по научно обслужване (БНО) и целия колектив на ИЗС „Образцов чифлик”. В бюрото работят двама научни работници. БНО представя нашите научни продукти на национални, международни и регионални селскостопански изложби и осъществява внедряването им в практиката чрез лицензионни договори. Работещите в бюрото организират и откритите дни в Института с рекламна цел. Колективът поддържа контакти с всички Научно-изследователски институти на територията на страната, МЗХ, ОД „Земеделие и гори”- Русе, БАБХ, ДФ „Земеделие”, ИАСАС, ОССЗ, ИАПВ, Русенски университет „Ангел Кънчев” и други институции и при необходимост си съдействат.

Научното обслужване е насочено и към осигуряване на земеделските производители в страната с висококачествени научни продукти: базов и сертифициран посевен и лозов посадъчен материал.

В своята дългогодишна история ИЗС „Образцов чифлик” винаги е заемал полагащото му се място, като носител на новости в земеделието, както за региона, така и за страната. За внедряване на научните продукти са използвани различни форми като лични контакти на научните работници със специалисти от практиката, ежегодно участие в съвещания, организирани на областно ниво, участие в национални разработки в областта на семепроизводството, участие в разработване на нормативни документи и др. Научните работници ще използват всички възможни форми, за да може научният продукт да стигне до потребителя. Така се оценяват резултатите от научно-изследователската работа. По този начин Институтът допринася за повишаване културата на земеделието в страната.

Необходимо е да се насочат усилията към:

❖ Обучение на земеделски производители и провеждане на семинари, свързани със стабилизиране на производство на продукция от полските култури и лозата;

❖ Разработване и участие в проекти за усвояване на европейските фондове за развитие на българското земеделие;

- ❖ Кандидатстване с проекти за обучение и повишаване квалификацията на земеделски производители, фермери и специалисти;
- ❖ Засилване на рекламната дейност на научите постижения на Института и довеждането им до крайния потребител;
- ❖ Научните работници да използват всички възможни форми, за да може научният продукт да стигне до потребителя;
- ❖ Увеличаване броят на анализи за външни организации, за да се популяризира дейността на лабораториите и да носят приходи.

V.3. АНАЛИЗ И СЪСТОЯНИЕ НА МЕЖДУНАРОДНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” И ПОДХОДИ ЗА НЕГОВОТО ПОДОБРЯВАНЕ.

Много добре се води сътрудничеството в сферата на научните изследвания в областта на селекция и генетика на люцерна, сключен между ИЗС „Образцов чифлик” - Русе и чуждестранен партньор National Agricultural Research-Development Institute (NARDI), Fundulea. Двете страни си предоставиха последните им, високо продуктивни сортове, за изпитване в условията на другата държава.

Необходимо е да се създадат предпоставки за инициатива на научните сътрудници към създаване на лични контакти с чуждестранни учени и прерастването им в проекти за съвместна работа, разработване на съвместни проекти и научно-изследователски програми със страните от ЕС, Русия, Украйна и други страни от ОНД, Сърбия, Словакия, Чехия, Полша др. Един от начините за това е участие в програма Еразъм +. По тази програма, за мобилност на персонал, с цел обучение в периода 2017-2020 са осъществени 20 мобилности (в гр. Одрин, Р. Турция; в гр. Тимишоара, Румъния; в гр. Бурса, Р. Турция и гр. Загреб, Хърватска република)

През последните години Институтът имаше добро икономическо сътрудничество с чуждестранни фирми за изпитване на техни продукти или за сортоизпитване на наши сортове (EURALIS SEMENCES - FRANCE, LEBOSOL, СТО ЕКІN TARIM ÜRÜNLERİ TİC. LTD. ŞTİ.- Р. Турция, SOMUN SAN.TIC.LTD.STİ. - Р. Турция и др.).

Необходимо е да се насочат усилията към:

- ❖ Активизиране на международното сътрудничество по научните направления на Института с научни организации от страните от ЕС и др.;
- ❖ По-голяма активност от страна на научните работници да участват в

международни научни прояви в чужбина и организиране на такива у нас с международно участие, разбира се при наличие на финансова възможност. Това би било предпоставка към създаване на лични контакти с учени в съответната научна област, в която работят;

❖ да се търсят партньори (чуждестранни фирми) за сътрудничество за изпитване на техни продукти или за сортоизпитване на наши сортове.

V.4. АНАЛИЗ НА СТРУКТУРАТА И ДЕЙНОСТТА НА НАУЧНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛНАТА БАЗА НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ

V.4.1. СТРУКТУРА НА НЕБ НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК”.

Научно-експерименталната база (НЕБ) е структурно звено на Института по земеделие и селскостопанство „Образцов чифлик” за извършване на научно-изследователска, експериментална и съпътстващата производствена дейност в областта на земеделието и селскостопанството.

Научно-експерименталната база се ръководи от директор, който е специалист с образователна степен не по-ниска от магистър, в областта на основната дейност на експерименталната база. Назначава се от директора на ИЗС „Образцов чифлик”.

Научно-експерименталната база на Института по земеделие и селскостопанство „Образцов чифлик” включва:

- ❖ Опитно поле по полски култури;
- ❖ Опитно поле по лозарство;
- ❖ Производствени площи – за семепроизводство и сеитбооборот;
- ❖ Зърноплощадка със семечистачна техника;
- ❖ Ремонтна работилница.

Предвиденото в Програмата ми за развитие и управление на ИЗС „Образцов чифлик” за периода 2017-2020 г., оптимизиране на състава, беше изпълнено.

При изготвяне на нов Правилник за устройството и дейността на Института през 2018 г. **бяха изпълнени** заложените промени:

- Оптимизиран е състава на отдел „Финансово-счетоводен”
- По отношение на звена от структурата на НЕБ – обединени са „Зърноплощадка” и „Семеизготовление” и звено „Охрана” е закрито.

V.4.2. ДЕЙНОСТ НА НАУЧНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛНАТА БАЗА НА ИЗС „ОБРАЗЦОВ ЧИФЛИК” И ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА ПО-ДОБРИ РЕЗУЛТАТИ

Сортовете на Института преминават производствена проверка в „Научно-експерименталната база” (НЕБ). Експерименталната база на Института е създадена през 1952 г. и е разполагала с 28 000 дка. Сега земята е намалена на 5900 да, където се произвеждат високи категории семена от сортовете на Института. В НЕБ се извършва семепроизводство и на сортове, които са собственост на други институти от системата на ССА.

Семепроизводството е завършващият етап от селекцията на културите. Тук се произвеждат предбазови, базови и семена първо размножение от пшеница, овес, люцерна, грах, фий, полски фасул и др. Произведените базови семена се продават на семепроизводителите за реколтиране на сертифицирани семена.

През последните години икономическите резултати на ПЕБ се подобриха, но има възможност за още по-добри резултати.

Според мен е необходимо да насочим усилията си в семепроизводство на сортове, които се ползват с популярност сред земеделските производители. За съжаление не можем винаги да отговорим на търсенето на семена от люцерна от страна на фермерите. Необходимо е увеличаване на относителния дял на семепроизводните площи със сортове люцерна.

Институтът не успява да задоволи постоянно увеличаващите се заявки за лозов посадъчен материал, поради недостатъчен изпълнителски и финансов ресурс. Моето виждане е, производството на лозов посадъчен материал да се извършва от сектор ПЕБ, за което ще е необходимо окомплектоването на базата с машинки за присаждане и други специфични уреди. Може би най-трудният момент е осигуряването на персонал, поради спецификата на мероприятията. Считам, че това е изпълнимо, тъй като присаждането се извършва в първите два месеци от годината (по-ненатоварени от други мероприятия) и след преминаване на обучение, ще може да се включат служители от други отдели на Института.

Необходимо е да продължи обновяването на машинно-тракторния парк, като се предвиди покупка на нови трактори малък и среден клас, зърнокомбайн с приспособление за прибиране на слънчоглед и царевица, автокантар (автомобилна везна), лабораторен декускутор и др.

От посоченото дотук, мога да обобщя, че е необходимо усилията в Научно-експерименталната база да се насочат към:

- ❖ Разработване на производствена структура на културите и сортовете

на база търсене на семена на вътрешния и външния пазар;

- ❖ Увеличаване семепроизводните посеви за производството на висококачествени семена люцерна;
- ❖ Разширяване на производството на лозов посадъчен материал, след оборудване с необходимата техника и помещения;
- ❖ Разширяване разпространението на новите сортове култури;
- ❖ Повишаване на производствените и икономическите резултати в растениевъдството чрез интензификация и обновена материална база;
- ❖ Стриктно и навременно извършване на агротехническите мероприятия, оптимизация и контрол върху финансовата и трудова дисциплина.

С посочените мерки, считам, че ще се постигне ефективно управление и затваряне на цикъла: финансиране – изследване - краен научен продукт - пазарен продукт.

VI. ФИНАНСИРАНЕ НА НАУЧНАТА ДЕЙНОСТ

Приходите по бюджета на Института се формират от:

1. трансфери от държавния бюджет в размер определен с решение на Управителния съвет на Академията;
2. приходи от сключени договори за изследователски проекти;
3. приходи от реализация на интелектуални и други продукти;
4. приходи от внедрителска, консултантска, проектантска и експертна дейност;
5. приходи от услуги, анализи, научно обслужване;
6. приходи от образователна дейност;
7. средства от национални, европейски и международни програми и проекти за подпомагане на научната, внедрителската, иновационната и образователната дейност, опазване на генетичните ресурси на растителния генофонд и други, свързани с дейността;
8. дарения, помощи и други безвъзмездно получени средства;
9. други приходи, свързани с дейността.

Сегашното икономическо състояние на Института налага необходимостта от:

- ❖ Увеличаване на размера на субсидията от държавния бюджет;
- ❖ Повишаване на приходите от научна дейност;
- ❖ Увеличаване на приходите от експерименталната дейност, като в зависимост от реализацията, ежегодно да се променят размерите на семепроизводните площи;
- ❖ Намаляване на разходите по отглеждане на полските култури като продължи подмяната на остарялата и амортизирана техника с нова;
- ❖ Прехвърляне на стари административни сгради на Института, които са с отпаднала необходимост, в собственост на община Русе или на разполеждане на Областния управител, тъй като тяхната поддръжка, данъци и такси са непосилни за Института, а общината има нужда от тях за социални дейности.

Инвестиционни намерения

Закупуване със средства от СЕПП на необходимите за частична подмяна на машинно-тракторния парк на:

- ❖ сектор Наука - парцелен комбайн (реновиран или нов);
- ❖ сектор НЕБ - нови трактори малък и среден клас, зърнокомбайн (реновиран) с приспособление за прибиране на слънчоглед и царевица, автокантар (автомобилна везна) и др;
- ❖ ремонт на сгради - в ИЗС „Образцов чифлик” са запазени автентични постройки със специално предназначение за извършване на селскостопанските мероприятия. Моето виждане е, че тези сгради трябва да се поддържат в добро състояние и да се използват най-рационално.
- ❖ В близост до Института минава магистрален газопровод и възможността да се отремонтира парното и постави газово котле, ще реши проблема с отоплението.

VII. КАДРОВА ПОЛИТИКА И КВАЛИФИКАЦИЯ

В Институт по земеделие и селскостопанско стопанство „Образцов чифлик”, към момента, работят 11 научни работници (по щат – 12 бр.), които, по академични длъжности и степени, се разпределят както следва: 2 доценти (1 бр. незаета), гл. асистенти – 4 бр. и асистенти – 6 бр., а с образователна и научна степен „доктор” – 5. На един асистент (зачислен в докторантура на самостоятелна подготовка към ИПАЗР „Н. Пушкин”), преминал вътрешна защита, предстои публична защита. Един асистент

е задочен докторант към Земеделски институт – Шумен, а друг е докторант към Тракийски университет в гр. Ст. Загора.

Възрастовата структура на учените в Института, към края на 2020 г. е следната: до 35 години – 9%, от 36 до 50 – 73%, от 51 до 60 – 18%. Средната възраст на кадровия състав в Института е 46 години.

През 2021 г. предстои зачисляване в докторантура на самостоятелна подготовка на двама научни работници в професионално направление 6.1. Растениевъдство, единият – по докторска програма: Лозарство, а другият – по докторска програма: Селекция и семепроизводство на културните растения. През същата година предстои един асистент да защити докторантура в професионално направление 6.1. Растениевъдство, специалност: Общо земеделие.

Необходими мерки:

❖ До 2022 г., да се зачисли в докторантура на самостоятелна подготовка още един научен работник, и след приключване на сроковете на докторантурите, целият академичен състав на Института да притежава образователна и научна степен „доктор“;

❖ До 2024 г. предвиждам заемане на академична длъжност „доцент“ от още четирима научни работници, а един настоящ доцент да заеме академична длъжност „професор“ като по този начин **относителният дял на хабилитирани ще достигне 45 %, а на асистентите - 55 %**.

❖ Към 2023 г., академичното развитие на Института да позволи акредитация за обучение в ОНС „ДОКТОР“, в **Професионално направление: 6.1. Растениевъдство, по Докторска програма: Селекция и семепроизводство на културните растения**;

❖ За да изпълним изискванията на Закона за висшето образование, по отношение окомплектоване на академичния състав на научните отдели, е необходимо в следващите две години (до 2023 г.) да обявим конкурси и назначим трима нови асистенти (един в научен отдел „Селекция на полските култури и лоза“ и двама в научен отдел „Агротехника на полски култури и лоза в условия на конвенционално и биологично земеделие“).

❖ По отношение на публикационната дейност е необходимо да се насочат усилията към публикуване на научните трудове в реферирани списания с импакт фактор и в списания и сборници, индексирани във Web of Science (All databases) и/или Scopus. По този начин разработките и постиженията на Института

ще бъдат достъпни за по-голям кръг от учени, а и възможността за цитиране ще се увеличи

❖ Да се даде възможност за вътрешна специализация и изучаване на чужди езици. За пълноценни и задълбочени знания и успешно представяне на международни форуми считам, че е крайно наложително всички научни сътрудници да преминат поне две нива на обучение на английски език, като се заплаща таксата и им се предостави свободно време за посещение на курсовете;

❖ Стимулиране на персонала. През последните години текучеството на персонала е голямо. Необходимо е стабилизиране и развитие на научните кадри. Основната причина е ниското възнаграждение. Според мен, за привличане и задържане на квалифицирани кадри е необходимо да се стимулират не само научните сътрудници, но и целия колектив, тъй като трудно се създават кадри за успешно извеждане на експерименталната работа;

❖ Израстване на младите учени, усъвършенстване и повишаване на квалификацията на кадрите в Института. Считам, че както досега съм създавала условия и съм съдействала за ускоряване на процесите на научно израстване на младите учени, чрез успешно завършване на докторантурите, ще продължа усилията си в тази насока. Необходимо е и ще насоча дейността си към навременно разкриване на конкурси за придобиване на следващото научно звание;

❖ Обсъждане кадровото развитие на заседания на ОСУ и на Дирекционния съвет. Ежегодно е необходимо да се разглежда състоянието на младите научни работници и им се поставят етапни срокове за разработване на докторски теми, методични планове, зачисляване, явяване на изпит и защита. През последните години специализациите в чужбина са едно от слабите звена;

❖ Приветствам всяка инициатива за участие като експерти на нашите научни работници към Бюрото по труда, МЗГ и други външни институции;

❖ Привличане на новозавършващи. Смятам да поддържам добри контакти с Аграрния университет - Пловдив, с Агрономическия факултет към Лесотехническият университет - София, с Аграрния факултет към Тракийския университет - Стара Загора, с Аграрно-индустриалния факултет при Русенски университет за набиране на кадри.

❖ Ще съдействам за добрия микроклимат в колектива и ще толерирам етичните и коректни отношения. И в бъдеще ще бъде партньор и сътрудник на синдикатите, „ФНСЗ“ към „КНСБ“ и „НФТИНИ“ към КТ „Подкрепа“, в техните инициативи, особено касаещите добрата социална политика в ИЗС. В тази връзка, в

началото на 2021 г. бяха разработени и подписани от страна на двата синдиката и от мен, „Правила за организацията и дейността на Съвета за социално сътрудничество в ИЗС „Образцов чифлик“ – Русе.

Усилията ми ще бъдат насочени към сплотяване на екип от амбициозни, инициативни и знаещи хора, с които да се реализират целите и задачите на Института. Моето желание е да има диференциация в заплащането, за да може най-добрите от колектива да бъдат стимулирани.

Не на последно място, считам, че добрите връзки и сътрудничество с останалите звена от системата е от особено значение за развитие и прилагане на научната дейност в земеделието.

В заключение на гореизложеното, отчитайки богатата история, природната даденост, научните продукти, материалната база, генетичните материали, научния потенциал, с които ИЗС „Образцов чифлик“- Русе разполага, моето виждане като специалист и научен работник израствал в Института е, че той може да отговори на съвременните изисквания за развитие не само на българската, но и на европейската аграрна наука. Селекционнно-подобрителната дейност при пшеница, овес, царевица, фасул, люцерна и лоза не дублират дейността на специализираните институти от системата на ССА, напротив - допълва ги, съдейства и конкурира, като последното е една от основните черти на пазарната икономика.

ИЗС „Образцов чифлик“- Русе е научно учреждение с достойно място в историческото развитие на аграрната наука и практика в страната. В този смисъл е и програмата за управление и развитие, която представям на Вашето внимание, целяща икономическа ефективност на научните изследвания. Аз, като изпълнител на програмата, заявявам готовност за нейното разширяване и усъвършенстване при нови ефективни и рационални предложения от колектива на Института и от Ръководството на ССА.

Изразявам моята готовност и желание да ръководя Института, в екип с ръководството от специалисти, за утвърждаване авторитета и бъдещите научни постижения на Институт по земеделие и селскостопанско стопанство „Образцов чифлик“, Русе.

27.04.2021 г.

Подпис:.....

(доц. д-р Галина Дякова)